

Стрельченко Ольга Владимировна - аспірант кафедри публичного управління і адміністрування, Государственное высшее учебное заведение «Херсонский государственный аграрный университет» (73006, г. Херсон, ул. Стретенская, 23)
E-mail: olga@prodexim.com.ua
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-3930-6539>

Стаття надійшла до редакції 01.07.2020 р.

Фахове рецензування: 06.07.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Стрельченко О. В. Бюджетування як складова формування управлінських рішень для аграрного підприємства. *Економіка АПК*. 2020. № 7. С. 94 – 102. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202007094>

Strelchenko, O.V. (2020). Biudzhetuвання yak skladova formuvannia upravlinskykh rishen dlia ahrarnoho pidpriemstva [Budgeting as a component of the formation of management decisions for agricultural enterprise]. *Ekonomika APK*, 7, pp. 94 – 102 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202007094>

*

УДК 334.732

JEL Classification: Q13; Q1

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202007102>

Г. О. ТРУТЕНКО, аспірант*

Стан розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації в Україні

Мета статті - проаналізувати сучасний стан, розвиток і роль сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у функціонуванні господарств населення та сімейних фермерських господарств у регіонах України.

Методика дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становили праці вітчизняних та закордонних науковців і практиків, а також нормативно-правові акти України, що регулюють відносини у сільськогосподарській обслуговуючій кооперації. Для оцінки стану розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів використано методи аналізу, синтезу, групування, балансовий; при встановленні обсягів виробництва - розрахунковий, графічний; для обґрунтування засад ефективного розвитку обслуговуючої кооперації - порівняльного аналізу.

Результати дослідження. Представлено аналіз сучасного стану сільськогосподарської кооперації в Україні, виявлено та проаналізовано основні причини, що стримують розвиток виробничих та обслуговуючих кооперативів. Встановлено, що сільськогосподарський обслуговуючий кооператив виступає ключовим механізмом самоорганізації сільських товаровиробників, захисту невеликих господарств населення та сімейних фермерських господарств від недоброчесних посередницьких структур.

Елементи наукової новизни. Виявлено та проаналізовано основні причини, що стримують розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Встановлено, що в умовах жорсткої ринкової конкуренції підприємства змушені еволюціонувати, щоб не залишитися поза межами прогресу та підприємництва.

Практична значущість Запропоновано першочергові заходи, які сприятимуть розвиткові кооперативного руху на селі. Поряд із зміцненням сімейного фермерства та великотоварного приватного виробництва необхідно розвивати сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію, як фундамент структурних змін у сільському господарстві. Табл.: 3. Рис.: 1. Бібліогр.: 13.

Ключові слова: сільськогосподарська кооперація; господарства населення; сімейні фермерські господарства; обслуговуючі кооперативи; державна підтримка.

Трутенко Ганна Олександрівна - аспірант відділу підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: trutenko_anna@ukr.net

Постановка проблеми. Сільське господарство України повинно забезпечувати потреби населення країни високоякісними продуктами

ми харчування в достатній кількості та різного асортименту, а переробну промисловість сировиною. За сучасної структури сільського господарства збільшується концентрація земель агрохолдингів, що спеціалізуються на вирощуванні високорентабельних і монокультур переважно зернової та олійної груп.

* Науковий керівник - Г. В. Спаський, доктор економічних наук.

© Г. О. Трутенко, 2020

При цьому виробництвом трудомісткої плодовоовочевої та м'ясо-молочної товарної продукції, а також свинини і баранини займаються дрібні особисті селянські й сімейні фермерські господарства. Ситуація, що виникла, приводить до незбалансованості виробництва товарної продукції. Сільськогосподарська концентрація в колишньому вигляді не передбачає розвиток села, створення нових робочих місць, зниження цін на продовольство. В подібних умовах нині одним із найважливіших механізмів усунення економічних проблем у сільській місцевості є розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Становлення мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів стримується низкою негативних чинників, а саме: недостатня ресурсна база для формування належного матеріального забезпечення, недосконалість законодавства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних умовах досить гостро постає питання відродження сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Зокрема цю тему у своїх працях поглиблено вивчали відомі вчені-аграрники: В. Я. Амбросов [1]; Л. М. Курбацька, І. Г. Кадирус [2]; М. Й. Малік [3]; Л. В. Молдаван [4]; Ю. В. Ушкаренко [10]; В. В. Федорович [11]; В. О. Цимбал [12]; А. С. Шолойко [13]. Проте проблеми щодо розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, з огляду на їх актуальність, ще потребують подальшого дослідження.

Мета статті - проаналізувати сучасний стан, розвиток і роль сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у функціонуванні господарств населення та сімейних фермерських господарств у регіонах України.

Методологія дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано загальнонаукові методи пізнання та дослідження економічних явищ. Теоретико-методологічну основу дослідження становили праці вітчизняних та закордонних науковців і практиків, а також нормативно-правові акти України, що регулюють відносини у сільськогосподарській обслуговуючій кооперації. Для оцінки стану розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів використано методи аналізу, синтезу, групування, балансовий; при встановленні обсягів виробництва - розрахунковий, графічний; для обґрунтування засад ефектив-

ного розвитку обслуговуючої кооперації - порівняльний аналіз.

Виклад основних результатів дослідження. Впровадження принципів кооперації при формуванні та розвитку системи сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів надто актуальна проблема.

Світовий досвід підтверджує, що одним із дієвих механізмів підвищення ефективності маркетингової діяльності дрібних, малих і середніх виробників виступає створення та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Наразі в країнах ЄС сільськогосподарською кооперацією охоплені майже всі основні сфери діяльності фермерських господарств. Успішно функціонують обслуговуючі збутові кооперативи, які створюються для досягнення більш високих результатів господарювання та захисту в конкурентній боротьбі з монопольними структурами у сфері переробки продукції й особливо у сфері її реалізації на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках [10, с. 44].

Суть обслуговуючої кооперації полягає в задоволенні економічних потреб аграрних підприємств, отриманні засобів виробництва, реалізації аграрної продукції, наданні послуг, необхідних для ведення їх господарської діяльності. Отримання таких послуг іншим шляхом неможливо або недоцільно, що зумовлює необхідність об'єднання різноманітних ресурсів у межах сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів [2].

На думку В. В. Федоровича, саме кооператив покликаний обслуговувати основну діяльність членів сільськогосподарських кооперативів, здатний забезпечити для них реальний доступ до фінансових та матеріальних засобів. Кооператив може й повинен бути єдиною ланкою між виробником і ринком, надаючи йому послуги для збуту товарної продукції, матеріально-технічного забезпечення, агрономічного та іншого обслуговування [11, с. 3].

Тобто, незважаючи на всебічний теоретичний набуток в Україні, питання практичного застосування принципів кооперації в аграрній сфері залишилося незавершеним. Має місце неоднакове ставлення до виробничих структур, створених на принципах кооперації, обслуговуючих у агротехнічній, постачальницькій, збутовій, фінансово-кредитній, побутовій діяльності [6, с. 173].

В Україні завдання сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в умовах євроін-

теграції полягає у вирішенні економічних проблем села, сільського споживчого ринку, інтеграції дрібнотоварного низькотехнологічного сільськогосподарського виробництва з метою підвищення його конкурентоспроможності, використання потенціалу міжнародної кооперативної інтеграції як доповнюючої моделі євроінтеграції.

У ст. 60 Угоди про партнерство і співробітництво між ЄС та Україною йдеться про те, що за мету співробітництва в галузі сільського господарства та агропромислового сектору визначено здійснення аграрної реформи, модернізація та структурні зміни в сільському господарстві, агропромислового секторі й секторі послуг в Україні, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків для українських товарів, враховуючи необхідність

посилення безпеки у постачанні продуктів харчування [9, с. 47].

Важливим напрямом розбудови аграрного сектору економіки розглядається розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Однак нині за обсягами та якістю надання послуг вони не задовольняють зростаючих потреб сімейних фермерських господарств та їх споживачів. Адже майже 40% трудомісткої сільськогосподарської товарної продукції повсякденного споживання - картоплі 95%, овочів - 85% фруктів - 80, молока - 75 та м'яса - 50% виробляється в господарствах населення, сімейних фермерських господарствах. Потенціал сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні залишається нереалізованим. Хоча їхня кількість у 2013-2019 рр. загалом зростала (табл. 1).

1. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи України

Область	Рік									
	2013		2015		2017		2018		2019	
	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі	зареєстровані	діючі
Вінницька	78	50	79	59	79	53	79	69	80	70
Волинська	41	18	40	17	41	21	45	25	45	25
Дніпропетровська	64	29	33	33	37	29	44	29	41	29
Донецька	33	15	27	10	28	12	34	14	35	14
Житомирська	94	66	94	66	96	65	100	75	100	76
Закарпатська	16	4	15	4	11	3	11	3	11	3
Запорізька	19	6	21	6	22	6	23	10	23	10
Івано-Франківська	74	35	74	42	73	49	85	60	86	61
Київська	47	20	49	25	48	29	49	35	49	35
Кіровоградська	56	16	32	14	32	14	38	15	38	15
Львівська	61	30	54	32	68	38	74	55	76	55
Луганська	37	18	27	11	36	15	47	16	49	16
Миколаївська	23	13	25	16	31	19	34	27	35	27
Одеська	41	20	40	18	45	22	53	25	53	25
Полтавська	40	14	31	14	41	17	48	21	49	21
Рівненська	43	13	42	21	41	14	44	14	44	14
Сумська	41	14	44	16	47	20	48	25	48	25
Тернопільська	12	3	18	17	32	19	56	29	61	32
Харківська	25	4	22	9	24	13	24	13	24	13
Херсонська	66	30	52	40	59	35	63	38	62	39
Хмельницька	22	10	27	11	33	17	35	17	35	17
Черкаська	65	45	59	45	103	77	112	91	111	91
Чернівецька	18	11	19	6	17	6	29	11	31	11
Чернігівська	19	12	25	13	29	17	32	18	33	18
Всього	1035	496	949	545	1073	610	1207	735	1220	742

Джерело: [8, с. 235].

За інформацією Державної служби статистики України, кількість сільськогосподар-

ських обслуговуючих кооперативів по областях України на початок 2020 р. становила

1220 од., що на 13 кооперативів більше, ніж на 1 січня 2019 р. Із них 742 од. - діючі обслуговуючі кооперативи.

На початок 2020 р. кількість зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів найбільшою виявилася в Черкаській (111), Житомирській (100), Вінницькій (80) та Івано-Франківській (86) областях. Найменшою їхня кількість була в Закарпатській (11), Запорізькій та Харківській (23 і 24 відповідно) областях.

2. Фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України

Показник	2019 р.
Кількість працівників кооперативів, осіб	1360
Кількість членів кооперативів, осіб	19525
Всього надано кооперативами послуг, тис. грн	55239
Розмір пайового фонду кооперативних організацій, тис. грн	138844
Забезпеченість кооперативів основними засобами, тис. грн	76036

Джерело: Побудовано за даними [7, с. 49].

Разом із тим проведення аналізу в зазначеному напрямі пов'язане з певними труднощами, зокрема інформація, що надається Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Державною службою статистики України та Головними управліннями сільського господарства областей, містить певні відмінності.

Так, у 2019 р. членами сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів були 19 525 осіб, працювало в них - 1360 осіб (у середньому близько 2-х осіб в одному кооперативі). У середньому один кооператив налічував 26 членів, надаючи послуг на суму 122,56 тис. грн, його пайовий фонд становив 187,1 тис. грн, вартість основних засобів виробництва - 102,5 тис. грн [8, с. 1]. Такі дані свідчать про низьку економічну ефективність діяльності обслуговуючих кооперативів, недостатність ресурсів для більш потужного їх розвитку та недоступність послуг для більшості споживачів.

Можливості сільськогосподарських товаровиробників для підсилення свого впливу на продовольчих ринках, у формуванні цін зростають зі створенням мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Поступово розвиваються сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи зернопереробного та молочарського напрямку, м'ясопереробні, овочеві, плодіві, зі спільного використання техніки, матеріально-технічного постачання, заготівельно-збутових послуг, обробітку землі, збирання врожаю сільськогосподарських культур. Проте для задіяння сучасної інфра-

Водночас важливо усвідомлювати, що оцінка впливу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на аграрний сектор економіки країни визначається не лише їх кількістю, а й іншими параметрами: обсягом послуг, які надають кооперативи своїм членам, характеристикою наявної ресурсної бази, кількістю членів, що їх об'єднують кооперативи тощо (табл. 2).

структури аграрного ринку цієї кількості недостатньо [4, с. 121 - 129].

У країнах-членах ЄС через сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи реалізують 70% товарної продукції США, Канада - 60%. Таким чином розв'язано проблему збуту продукції, вирощеної фермерами, через підтримку створення ними прозорої постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації з торгівлею, підприємствами харчової і переробної промисловості.

Натомість, перспективи розвитку існують у сільськогосподарській обслуговуючій кооперації, яка виступає ключовим механізмом самоорганізації сільських товаровиробників, захисту невеликих господарств населення, сімейних фермерських господарств від недобросовісних посередницьких структур та залежності від них. Такий вид кооперації сприяє [3, с. 3 - 9]:

«підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва за оптимізації витрат товаровиробників на придбання засобів виробництва, проведення окремих технологічних операцій, здійснення маркетингових досліджень, а також збільшення прибутку від реалізації продукції;

розширенню доступу сільськогосподарських товаровиробників, особливо господарств населення та сімейних фермерських господарств, до агросервісних послуг;

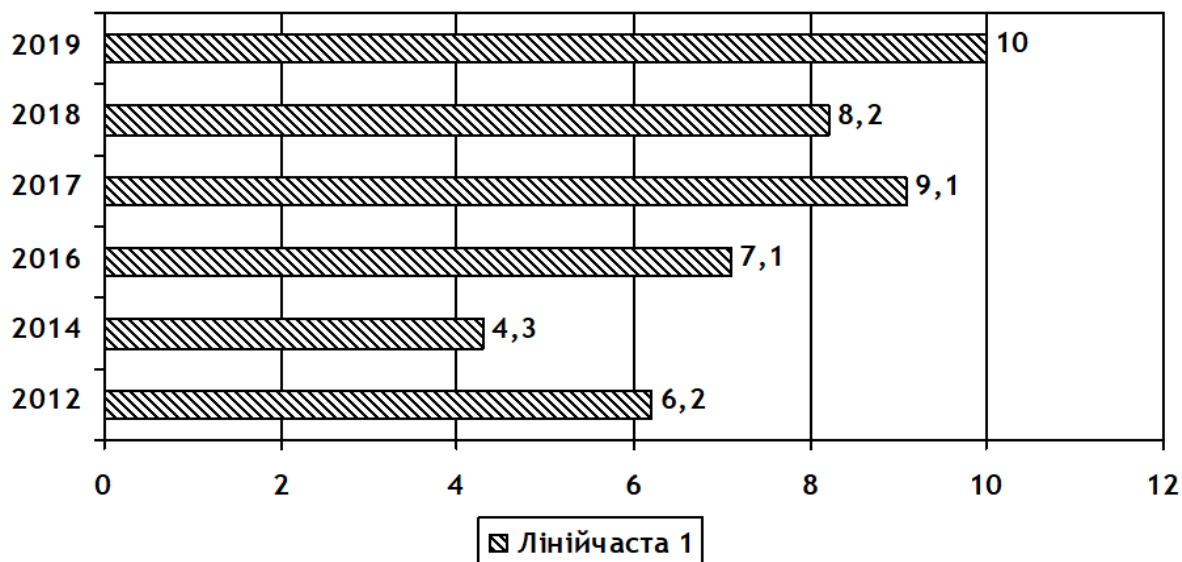
удосконаленню для сільськогосподарських товаровиробників процесу реалізації продукції, ефективнішому використанню

каналів реалізації товарної продукції, досягненню міцних позицій на ринку, адаптації до ринкових умов;

створенню додаткових робочих місць у сільській місцевості, поліпшенню соціального захисту сільського населення, підвищенню рівня життя в українському селі».

Визначну роль у формуванні та діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів відіграє держава. Поступово відійшовши від безпосередньо адміністративного уп-

равління, виконання заготівельно-збутової функції та матеріально-технічного забезпечення аграріїв, держава повинна зосередити увагу на регулюванні їх діяльності переважно за допомогою ринкових важелів [13]. На сучасному етапі державна фінансова підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів не завжди характеризується узгодженістю та системністю заходів, що здійснювалися органами державної влади в 2012-2019 рр. (рис.).

Розмір державної підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, млн грн

Джерело: [8, с. 444].

Тобто, за наведеними даними, державна підтримка розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації залишається недостатньою та пасивною, що призвело до незначного зростання їхньої кількості.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив «Городоцький», що функціонує у Хмельницькій області в складі 50 членів, створив лінію із заготівлі та реалізації овочів відкритого ґрунту. Продукцію коопера-

тив реалізує дошкільним, шкільним та освітнім закладам, на роздрібному ринку.

Організація одного обслуговуючого кооперативу потребує значних коштів. Лише на створення овочевого кооперативу потрібно 109,5 млн грн. Загальна сума витрат може досягти 425 млн грн на організацію та формування матеріально-технічної бази кооперативів (табл. 3).

3. Розрахунок потреби коштів для створення овочевого кооперативу із заготівлі та зберігання овочів (200 т)

Обладнання	Кількість, од.	Вартість, млн грн
Сховища	2	150,0
Обладнання	3	25,0
Холодильник для охолодження овочів	4	250,0
Всього	9	425,0

Джерело: Розрахунки автора.

Дослідженнями встановлено, що ключовими проблемами функціонування і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів виокремлюються:

1. Низький рівень державної підтримки розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

2. Подвійне оподаткування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» обслуговуючі кооперативи не ставлять за мету отримання прибутку, а отже, мають бути визнані як неприбуткові організації і звільнені від оподаткування доходу. Натомість у Податковому кодексі України (ст. 157) [5, с. 13] обслуговуючий кооператив не внесено до переліку неприбуткових установ та організацій, і він оподатковується на загальних підставах. Таким чином, нині відбувається подвійне оподаткування членів обслуговуючого кооперативу.

3. Низький рівень професійних знань управлінського персоналу обслуговуючого кооперативу щодо цілей і мети створення, особливостей оподаткування та господарської діяльності об'єднання, шляхів подальшого розвитку кооперативу через відсутність спеціалізованої підготовки фахівців у цій сфері в системі вищої освіти.

Висновки. Аналіз стану розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації свідчить про необхідність докорінних змін та формування нових пріоритетів у зазначеній сфері, з урахуванням євроінтеграційних перетворень в економіці країни.

Підтверджено, що суть обслуговуючої кооперації полягає в задоволенні економічних

потреб аграрних підприємств, отриманні засобів виробництва, реалізації аграрної продукції, наданні послуг, необхідних для ведення їх господарської діяльності.

За даними Державної служби статистики України кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів за останні сім років зросла на 185 од. і на початок 2020 р. становила 1220 од., або кількість діючих кооперативів збільшилася від 496 од. у 2013 р. до 742 од. на початок 2020 р.

Доведено також, що державна фінансова підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів не завжди характеризується узгодженістю та системністю заходів, здійснюваних органами державної влади за досліджуваний період.

Таким чином, розвиток вітчизняної сільськогосподарської обслуговуючої кооперації сприятиме створенню якісно нових відносин між сільськогосподарськими товаровиробниками, об'єднанню їх зусиль для вирішення економічних проблем.

Зважаючи на наведене вище можна стверджувати, що розвиток обслуговуючої кооперації стане вагомою складовою успішного виконання стратегічних програм розвитку сільського господарства України на 2030 рік.

Список бібліографічних посилань

1. Амбросов В. Я. Зібрання наукових праць. Т.2 Спеціалізація, кооперація, агропромислова інтеграція. Харків : ННЦ «ІАЕ», 2009. 685 с.
2. Курбачька Л. М., Кадирус І. Г. Обслуговуюча кооперація - ключовий механізм самоорганізації сільських товаровиробників. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України : Збірник наукових праць. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес.* 2016. № 249. С. 230-239.
3. Малік М. Й., Лузан Ю. Я. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційних відносин в АПК. *Економіка АПК.* 2010. № 3. С. 3-9.
4. Молдаван Л. В., Крисанов Д. Ф., Удова Л. О. Роль кооперативів у подоланні сільської бідності. *Економіка АПК.* 2010. № 11. С. 121-129.
5. Податковий кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : [http // Ліга: еліт Закон Copyright: IAC „Liha”.2010](http://LIGA:elit Zakon Copyright: IAC „Liha”.2010).
6. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів : Постанова Кабінету Міністрів України від 9.03.2011 р. № 272. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. Огляд. URL : http://icp.org.ua/files/97_silskogospodarski_obslugovujuchi_kooperativi.doc.
8. Статистичний щорічник України / за ред. І. Є. Вернера. *Державна служба статистики за 2018 р.* Житомир : ТОВ «БУК-ДРУК». 2019. 481 с.

References

1. Ambrosov, V.Ya. (2009). Zibrannia naukovykh prats. T.2 Spetsializatsiia, kooperatsiia, ahropromyslova intehratsiia [Specialization, co-operation, agroindustrial integration]. Kharkiv: NNTs «IAE» [In Ukrainian].
2. Kurbatska, L.M., Kadirus, I.H. (2016). Obsluhovuiucha kooperatsiia - kliuchovyi mekhanizm samoorganizatsii silskykh tovarovyrobnykiv [Attendant co-operation is a key mechanism of self-organization of rural commodity producers]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii: Ekonomika, ahraryni menedzhment, biznes*, 249, pp. 230-239 [In Ukrainian].
3. Malik, M.Y., Luzan, Yu.Ya. (2010). Problemni pytannia rozvytku kooperatsii ta intehratsiinykh vidnosyn v APK. [Problem questions of development of co-operation and integration relations are in APK]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 3-9 [In Ukrainian].
4. Moldavan, L.V., Krysanov, D.F., Udova, L.O. (2010). Rol kooperatyviv u podolanni silskoi bidnosti [Problem questions of development of co-operation and integration relations are in APK]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 121-129 [In Ukrainian].
5. Podatkovyi kodeks Ukrainy (2010) [Tax code of Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy; Kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 # 2755-VI. Retrieved from: [http //Liha: elit Zakon Soruright: IATs „Liha”](http://Liha:elit Zakon Soruright: IATs „Liha”) [In Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dla pidtrymky silskogospodarskykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9.03.2011 r. # 272. [About claim of Order of the use of money, foreseen in the state budget for support of agricultural attendant cooperative stores: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from March 9, 2011 No. 272.]. Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua> [In Ukrainian].

9. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : редакція від 16.09.2014 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012.

10. Ушкаренко Ю. В. Сільськогосподарська кооперація в еволюційному вимірі : монографія. Херсон : Айлан, 2009. 404 с.

11. Федорович В. В. Правові основи створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів в Україні. Львів : Атлас, 1998. 44 с.

12. Цимбал В. О. Проблеми розвитку обслуговуючої кооперації на селі. *Агроінком*. 2011. № 4-6. С. 72-80.

13. Шолойко А. С. Державна фінансова підтримка сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в умовах застосування програмно-цільового методу фінансування. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 2. С. 93-98.

7. Silskohospodarski obsluhovuiuchi kooperatyvy. (1997). [Agricultural attendant cooperative stores.]. Retrieved from: http://i.cp.org.ua/files/97_silskogospodarski_obsługovuju4i_kooperativi.doc [In Ukrainian].

8. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy [Statistical annual is Ukraine]. (2019). I.Ye. Vernera (Ed.). Zhytomyr: TOV «BUK-DRUK» [In Ukrainian].

9. Uhoda pro partnerstvo i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropeiskymy Spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy (2014). [An agreement is about partnership and collaboration between Ukraine and European Concords and their states-members]. Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012 [In Ukrainian].

10. Ushkarenko, Yu.V. (2009). Silskohospodarska kooperatsiia v evoliutsiinomu vymiri [Agricultural co-operation is in the evolutionary measuring]. Kherson: Ailan [In Ukrainian].

11. Fedorovych, V.V. (1998). Pravovi osnovy stvorennia ta diialnosti silskohospodarskykh kooperatyviv v Ukraini [Legal frameworks of creation and activity of agricultural cooperative stores are in Ukraine]. Lviv [In Ukrainian].

12. Tsymbal, V.O. (2011). Problemy rozvytku obsluhovuiuchoi kooperatsii na seli. [Problems of development of attendant co-operation are on a village.]. *Ahroinkom*, 4-6, pp. 72-80 [In Ukrainian].

13. Sholoiko, A.S. (2011). Derzhavna finansova pidtrymka silskohospodarskykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv v umovakh zastosuvannia prohramno-tsilovoho metodu finansuvannia [State sponsorship of agricultural attendant cooperative stores in the conditions of application programmatic having a special purpose to the method of financing.]. *Oblik i finansy APK*, 2, pp. 93-98 [In Ukrainian].

Trutenko H. O. State of development of service agricultural cooperation in Ukraine

The purpose of the article is to analyze the current state, development and role of agricultural service cooperatives in the functioning of households and family farms in the regions of Ukraine.

Research methods. The theoretical and methodological basis of the research is the works of domestic and foreign scientists and practitioners, as well as the normative-legal acts of Ukraine that regulate relations in agricultural service cooperatives. The methods of analysis, synthesis, grouping, balance sheet were used to assess the development status of agricultural service cooperatives; when establishing production volumes - estimated, graphic; to substantiate the principles of effective development of the service cooperative - comparative analysis.

Research results. The article presents the analysis of the current state of agricultural cooperatives in Ukraine, identifies and analyzes the principal reasons hampering the development of production and service cooperatives. It is established that agricultural service cooperative is a key mechanism of self-organization of rural producers, protection of small households and family farms against unscrupulous intermediary structures.

Scientific novelty. The main reasons for the development of agricultural service cooperatives have been identified and analyzed. It is established that under the conditions of fierce market competition, enterprises are forced to evolve in order not to stay ahead of progress and entrepreneurship.

Practical significance. The priority measures that will promote the development of cooperative movement in rural areas are proposed. Along with the strengthening of family farming and large-scale production, it is necessary to develop agricultural service cooperation as a foundation for structural restructuring of agriculture. Tabl.: 3. Figs.: 1. Refs.: 13.

Keywords: agricultural cooperatives; households; family farms; service cooperatives; state support.

Trutenko Hanna Oleksandrivna - post-graduate student of the department of entrepreneurship, cooperation and agro-industrial integration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv, 03127)

E-mail: trutenko_anna@ukr.net

Трутенко А. А. Состояние развития обслуживающей сельскохозяйственной кооперации в Украине

Цель статьи - проанализировать современное состояние, развитие и роль сельскохозяйственной обслуживающей кооперации в функционировании хозяйств населения и семейных фермерских хозяйств в регионах Украины.

Методика исследования. Теоретико-методологическую основу исследования составили труды отечественных и зарубежных ученых и практиков, а также нормативно-правовые акты Украины, регулирующие отношения в сельскохозяйственной обслуживающей кооперации. Для оценки состояния развития сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов использованы методы анализа, синтеза, группировки, балансовый; при установлении объемов производства - расчётный, графический; для обоснования принципов эффективного развития обслуживающей кооперации - сравнительного анализа.

Результаты исследования. Представлен анализ современного состояния сельскохозяйственной кооперации в Украине, выявлены и проанализированы основные причины, сдерживающие развитие производственных и обслуживающих кооперативов. Установлено, что сельскохозяйственный обслуживающий кооператив выступает ключевым механизмом самоорганизации сельских товаропроизводителей, защиты небольших хозяйств населения и семейных фермерских хозяйств от недобросовестных посреднических структур.

Элементы научной новизны. Выявлены и проанализированы основные причины, сдерживающие развитие сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов. Установлено, что в условиях жесткой рыночной конкуренции предприятия вынуждены эволюционировать, чтобы не остаться за пределами прогресса и предпринимательства.

Практическая значимость. Предложены первоочередные меры, которые будут способствовать развитию кооперативного движения на селе. Наряду с укреплением семейного фермерства и крупнотоварного частного производства необходимо развивать сельскохозяйственную обслуживающую кооперацию, как фундамент структурных изменений в сельском хозяйстве. Табл.: 3. Илл.: 1. Библиогр.: 13.

Ключевые слова: сельскохозяйственная кооперация; хозяйства населения; семейные фермерские хозяйства; обслуживающие кооперативы; государственная поддержка.

Трутенко Анна Александровна - аспирант отдела предпринимательства, кооперации и агропромышленной интеграции, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)
E-mail: trutenko_anna@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 10.04.2020 р.

Фахове рецензування: 20.04.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Трутенко Г. О. Стан розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 7. С. 102 – 109. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202007102>

Trutenko, H.O. (2020). Stan rozvytku obsluhovuiuchoi silskohospodarskoi kooperatsii v Ukraini [State of development of service agricultural cooperation in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 7, pp. 102 – 109 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202007102>

*

УДК 338.43

JEL Classification: O11; O13; O30

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202007109>

Ю. В. ЛОПАТИНСЬКА, аспірант*

Оцінка стану інноваційного розвитку АПК на основі інституціонального аналізу його високотехнологічної сфери

Мета статті - проаналізувати тенденції інноваційного розвитку агропромислового комплексу та намітити подальші шляхи цього процесу.

Методика дослідження. Використано діалектичні методи пізнання процесів і явищ, монографічний (аналіз впровадження інновацій в АПК), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків), порівняльного аналізу (визначено причини і відмінності розвитку інноваційної діяльності АПК), емпіричний (комплексна оцінка і аналіз об'єкта дослідження).

Результати дослідження. Проаналізовано показники діяльності та тенденції розвитку ключових інституцій аграрного сектору економіки, здійснена оцінка стану наукової діяльності у сфері АПК та її вплив на аграрний сектор економіки, досліджено ринкову інфраструктуру АПК та її вплив на інноваційний розвиток аграрної сфери.

Елементи наукової новизни. Набули подальшого розвитку теоретичні й практичні положення щодо оцінки стану інноваційного розвитку АПК; обґрунтовано необхідність розвитку інноваційної інфраструктури АПК.

Практична значущість. Основні викладені положення і висновки містять певні методичні та практичні рекомендації щодо оцінки стану інноваційного розвитку АПК. Проаналізовано не тільки ключові інституції аграрного сектору економіки, а й наукову діяльність у сфері АПК та ринкову інноваційну інфраструктуру, що здійснює вплив на інноваційний розвиток аграрної сфери. Бібліогр.: 20.

Ключові слова: інноваційний розвиток АПК; інноваційна інфраструктура; аграрний сектор; наукова діяльність; інновації; інноваційна діяльність.

Лопатинська Юлія Вікторівна - аспірант кафедри міжнародної економіки, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (03056, м. Київ, просп. Перемоги, 37)
E-mail: stephktivskaya@gmail.com

Постановка проблеми. На даний час в Україні спостерігається активний процес, спрямований на інноваційний економічний розвиток, пошук шляхів перетворення нау-

кового потенціалу в ресурс для стабільного зростання і забезпечення конкурентоспроможності. Винаходи, відкриття, нові технології значно впливають на теперішнє життя, тоді як у доступному для огляду майбутньому їхній вплив посилиться. На початку ХХ ст. в центрі уваги держав знаходилася

* Науковий керівник - О. А. Гавриш, доктор технічних наук, професор.

© Ю. В. Лопатинська, 2020